

POVIEST MEĐIMURJA ili MEĐIMURJE 1918 ili HRVATSKA OD DRAVE DO JADRANA

Blog

Posted by:

Objavljeno: 2010/1/7 18:40:00

Približava se 9. siječnja. Od 23. rujna 2005. godine 9. siječnja je u Hrvatskoj spomendan. Toga dana je Hrvatski Sabor dopunama Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u RH 9. siječnja proglasio spomendanom – Dan donošenja Rezolucije o odcjepljenju Međimurja od mađarske države.

Naslove za ovaj tekst „posudio“ sam od tri autora.

„Poviest Međimurja“ posudio sam od Dr. Rudolfa Horvata koji je pod tim naslovom 1944. godine u Zagrebu u izdanju prosvjetno-poviesnog društva „Hrvatski Rodoljub“ objavio svoju knjigu.

„Međimurje 1918“ posudio sam od Vladimira Kapuna koji je 1982. godine u Āakovcu izdao knjigu pod istim naslovom.

„Hrvatska od Drave do Jadrana“ pak sam posudio od pokojnog dr. Franje Tuđmana, prvog predsjednika Hrvatske koji nije napisao knjigu pod tim naslovom ali je sve do kasne jeseni 1994. u gotovo svim svojim javnim nastupima o Hrvatskoj govorio kao o državi između Drave i Jadrana. O tome zašto je poslije jeseni 1994. o Hrvatskoj govorio „od Mure i Drave do Jadrana,“ nekom drugom prilikom.

Ovaj tekst namjenjen je prvenstveno èitateljima s onu stranu Drave, diljem Hrvatske jer sam se preèesto puta uvjerio da se o povijesti Međimurja u Hrvatskoj zna manje nego o povijesti srpskih kraljeva i careva.

Moj interes za povijest Međimurja zapoèeo je 1962. godine na Dan Svih Svetih. Toga dana sam s (pokojnim) ocem obilazio grobove meni poznatih i nepoznatih èlanova uže i daljnje rodbine. Nakon obilaska svih tih silnih grobova otac me odveo do jedne grobnice okružene podrezanim i ošišanim èempresama u obliku velikog kruga. Ulazi do te grobnice bili su sa sve èetiri strane svijeta a u sredini toga kruga stajao je veliki kameni postament na kojemu nije bilo nièega. Da s zapadne strane postamenta nije bilo uklesano „Dr. Ivan Novak“ i „Mila Novak“ ništa nebi upuèivalo da se radi o grobnici. Tada mi je otac isprièao da je to grob Ivana Novaka i njegove supruge Mile. Govoreæi o Novaku rekao je da je on bio veliki èovjek, Međimurac i Hrvat. Rekao mi je i to da je na tom postamentu bio i veliki spomenik veliki lav kojega su mađari srušili èim su 1941. godine okupirali Međimurje.

I dodao da se upravo po tom Novaku (naziv ulice bio je „Novakova ulica“) i zove najduža i najljepša ulica u gradu Āakovcu koja se protezala od tadašnje Gradske slastièarne, prolazila pokraj Trikotaže, Paromlina, Hrasta, Kolodvora, Uljare i završavala kod Vafte na samom izlazu iz grada prema Nedelišæu. To je tih ranih šestdesetih godina bila zapravo i jedina cesta koja je Āakovec povezivala s Varaždinom i Zagrebom.

Veæ 1993. godine ta ulica mjenja ime, djele je na nekoliko dijelova, daju im nova imena a imenom Dr. Ivana Novaka danas se naziva ulica koja od „Āakoveèkih mlinova“ vodi pokraj INE i nastavlja

prema Tistari „Zrinski“ gdje i završava. Onaj početni dio nekadašnje „Novakove“ danas se zove „Matice Hrvatske“.

I to je sve što sam od oca mogao saznati o Novaku. Ni danas nisam siguran dali ni on više nije znao ili mi nije želio reći jer se o Ivanu Novaku tada ništa nije moglo učiti u školi niti pak igdje išta pročitati. I sama činjenica da se ulica zvala „Novakova ulica“ bez upotrebe punog imena Dr. Ivana Novaka upućivalo je na to da se radi o osobi koja nema ni komunističke ni socijalističke ni partizanske zasluge.

I od te 1962. godine svaki puta na Dan Svih Svetih odlazio sam paliti svijeću na taj grob ispunjen nekim osjećajem misterioznosti, pomalo u strahu i uvijek iznova iščekujući da ću ovaj puta sigurno ugledati toga lava kojega su mađari srušili.

I taj veo tajne (barem za mene) o osobi Dr. Ivana Novaka, tom grobu i lavu trajao je sve do 1982. godine.

Tada je profesor Vladimir Kapun objavio svoju knjigu „Međimurje 1918“. U zadnjem poglavlju knjige pod naslovom „Velika igra“ opisuje sve strahote koje su ljudi Međimurja pretrpjeli NAKON završetka Prvog svjetskog rata. Agonija Međimurja trajala je sve do 24. prosinca 1918. godine. Gospodin Kapun svoju knjigu završava konstatacijom da su igre s i oko Međimurja završile toga 24. prosinca 1918. ulaskom hrvatske vojske u Međimurje. I kao dodatak daje popis 110 obješenih, streljanih ili naprosto zatučenih žrtava mađarskog terora u Međimurju koji je uslijedio nakon proglašenja kapitulacije Austro-ugarske. Uz to posve jasno naglašava i presudno ulogu Dr. Ivana Novaka ne samo za tu vojnu akciju nego i za ono što tek slijedi. A završilo je u Trianonu, 4. lipnja 1920. godine kada je na Mirovnoj konferenciji takozvanim „Trianonskim ugovorom“ Međimurje dodjeljeno Hrvatskoj a Mađarska se ga morala odreći.

Nove spoznaje o značaju Badnjaka 1918. i Dr. Ivana Novaka dobio sam 1993. godine kada je Matica Hrvatska Ćakovac objavila pretpisak knjige Dr. Rudolfa Horvata iz 1944. godine „Poviest Međimurja“. U završnom dijelu knjige pod naslovom „Uspjelo oslobođenje Međimurja 24. prosinca 1918.“ Horvat potanko opisuje vojnu akciju izvedenu na Badnjak te 1918. ali i nastavlja opisivati događaje koji su uslijedili i kulminirali 9. siječnja 1919. kada je u Ćakovcu održana Narodna skupština.

Horvat navodi da je na toj Narodnoj skupštini bilo prisutno preko 10 000 ljudi što je za ondašnje prilike nevjerojatna brojka ali zašto mu ne vjerovati? Na toj skupštini donijeta je i uvodu spomenuta Rezolucija o odcjepljenju Međimurja od mađarske države.

Tom Rezolucijom kao i narodnim pjesmama Međimurja zabilježenim u zbirkama Dr. Vinka Žganca u Trianonu se dokazivalo da u Međimurju ne žive Mađari nego Hrvati. Nije mi poznat ni jedan drugi slučaj mirovnih pregovora ili ugovora u kojem su narodni običaji i narodne pjesme bile dokazom pripadnosti nekom narodu.

Oluja davno prije „Oluje“ bio je naslov stalne kolumne koju Vladimir Kapun piše u listu „Međimurje“. Ova je objavljena 24. prosinca 1997. godine i u njoj Kapun uspoređuje značaj „Oluje“ iz 1995. i one iz 1918. Ta me „sitnica“ (Kapun svoje kolumne objavljuje kao „Sitnice (ne) čine povijest“) podsjetila da je nadolazeća 1998. godina u kojoj bi mogli i morali obilježiti 80. godišnjicu pripojenja Međimurja Hrvatskoj.

Kao tadašnji zamjenik župana Međimurske županije prijedlog sam iznio Skupštini koja ga je prihvatila i doista smo te 1998. na primjeren način obilježili tu 80. obljetnicu.

Cijelo vrijeme priprema obilježavanja obljetnice muèio me onaj lav o kojem mi je otac prièao još 1962. Možemo li napraviti repliku? Postoje li fotografije spomenika prije 1941.? Možda negdje postoji skica spomenika? I kako to èesto u životu biva, prave se stvari događaju ili rješavaju onda kada se najmanje nadaš. Tako sam i ja sasvim sluèajno naletio na informaciju da su ostaci spomenika saèuvani. Tada sam saznao da je taj spomenik djelo kipara Frana Kršiniæa i da je dovršen 1935. godine. Pripadnici maðaronske ekstremeistièke organizacije „Štuka“ srušili su ga, po jednim 1941. a po drugim izvorima 1942. godine. Pripadnicima „Štuke“ bijahu „ugledni“ graðani Èakovca koji su nosili prezimena Živkoviæ, Makar, Majeršèak... Došao sam i u posjed fotografija spomenika iz 1935.

Podaci da su ostaci spomenika saèuvani pokazali su se toènim. Lavlje tijelo raskomadano u tri djela, bez glave i ukrasa s lavljeg poprsja, ovalni bronèani bareljef s portretima dr. Novaka i supruge bili su zakopani u jednoj šupi u Èakovcu, u blizini Źeljeznièke stanice. Ovih dana saznao sam da je to nekada bila stara šææerana. Ostatke spomenika saèuvao je Josip Munezi od kojega je Meðimurska Źupanija otkupila (naknada za èuvanje kulturnih vrijednosti) ostatke spomenika. Na jednom dijelu ostatka vidljivi su kiparski pokušaji da se iskleše neko novo umjetnièko dijelo. Tko je bio taj kipar koji je pokušao iskoristiti ostatke spomenika ni do danas nisam saznao. No èinjenica da su ostaci spomenika do 1956. stajali na ulazu u palaèu Staroga grada kada ih tadašnji direktor Muzeja Aleksandar Schulteis premješta na nepoznato mjesto i da je taj Aleksandar bio i kipar mogu navoditi na zakljuèak da je upravo on dodatno oštetiò ostatke spomenika. No bilo kako bilo, te 1998. uz pomoæ kamenoklesara Josipa Sermeka iz „ÈAKOMA“ i savjeta Stjepana Jerkoviæa iz Muzeja Meðimurja djelovi spomenika su sastavljeni i vraæeni na grob dr. Novaka.

U rujnu mjesecu 2005. godine Vlada Saboru dostavlja prijedlog dopune Zakona o blagdanima, spomendanima i neradnim danima predlaŹuæi da se u Hrvatskoj 25. rujan proglašuje spomendanom kao Dan donošenja Odluke o sjedinjenju Istre, Rijeke, Zadra i otoka s maticom zemljom Hrvatskom a 15. sijeènja Dan meðunarodnog priznanja Republike Hrvatske.

Ako je sjedinjenje Istre, Rijeke, Zadra i otoka s maticom Hrvatskom koje je uslijedilo tek 1945. godine znaèajno za Hrvatsku zašto odcjepljenje Meðimurja od Maðarske i pripajanje tada novonastaloj Kraljevini SHS-a nebi imao isti znaèaj, pitao sam se. Voðen tim pitanjem pripremio sam amandman na Vladin prijedlog i ponudio ga na potpis zastupnicima iz Meðimurja, kolegi Źeljku Pavlicu i kolegici Dragici Zgrebec. Oba su ga potpisala te smo ga zajedno podnjeli u proceduru. Moram istaæi i to da kolegi Velimiru Pleši nisam ponudio supotpis na amandman ne Źeleæi ga dovesti u neugodnu poziciju. Naime, o predlogu da se 9. sijeèanj uvrsti u spomendane osobno sam razgovarao s predsjednikom Vlade Sanaderom koji mi je tek obeæao da æe o tome razmisliti a iduæi dan mi je predsjednik Sabora Vladimir Šeks rekao da za njih taj prijedlog nije prihvatljiv. Ovom prilikom æu izostaviti obrazloŹenje koje mi je dao.

U takovoj situaciji kolega Pleša bio bi doista doveden u neugodnost jer kao èlan kluba HDZ-a mora poštivati odluke vrha. No u osobnoj raspravi kolega Pleša je podrŹao podnjeti amandman i pozvao sve zastupnike HDZ-a da glasaju za njega. To je oèito utjecalo i na promjenu stava Vlade te je predstavnik Vlade na toj sjednici prihvatio amandman èime su otklonjeni svi moguæi nesporazumi.

I 9. sijeèanj je proglašen spomendanom. Na ponos Meðimurju i u znak zahvalnosti Dr. Ivanu Novaku.

Time završavam svoj dio teksta o znaèaju 1918. godine i Dr. Novaka za Meðimurje.

U prilogu vam na èitanje, uèenje i uŹivanje dajem:

- 1.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Poviest_Medjimurja.PDF
- 2.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Medjimurje_1918.PDF
- 3.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Prijelomne_godine.PDF
- 4.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Dr_Ivan_Novak-nacionalni.PDF
- 5.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Novinski_tekstovi_1918%20.PDF
- 6.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/galerija/thumb.html
- 7.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/skupstina_1919.JPG
- 8.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Kronologija_Sab_proc_2005.PDF
- 9.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Inicijativa_HNS-a_1998.PDF
- 10.http://www.lesar.info/Ivan_Novak/Moj_govor_1998.PDF

P.S.

Ako ime Dr. Ivana Novaka ukucate na „Googlu“ dobiti æe te 85 rezultata. Od toga se polovica odnosi na Osnovnu školu iz Macinca (rodno mjesto Dr. Novaka) koja je krajem 2002. godine na prijedlog Hrvatske narodne stranke a po odluci Opæinskog vijeæa opæine Nedelišæe dobila ime OŠ Dr. Ivana Novaka.

Kliknete li pak na „fotografije“ dobiti æe te šest rezultata. Jedna fotografija Dr. Novaka, èetiri preslike maðarskih novèanica (korona) i poštanskih maraka koje je Dr. Novak veæ 1918. dao prežigosati žigom „SHS-MEGJIMURJE“, „GRADSKI POVJERENIK ZA MEĐIMURJE“ ili „VOJNI UPRAVITELJ MEDJIMURJA SHS“ koje je otkrio i prikupio dipl. ing Darko Prebeg, roðeni Rijeèanin i meðimurski zet. Do kada je Meðimurje imalo svoju zasebno valutu (novac) i poštanske marke nije mi poznato ali zasigurno ne duæe od lipnja 1920. kada Meðimurje i službeno postaje dio tadašnje Hrvatske odnosno Kraljevine.

Ime Dr. Novaka uzaludno æe te traæiti u bilo kojoj enciklopediji ili leksikonu prije ili poslije 30. svibnja 1990. godine.

Linkovi:

- 1.<http://antiviteti.net/cms/modules/articles/article.php?id=111>
- 2.http://www.kcc.hr/index.php?t=show_content&id=23